

SOLZI EVROPE GROZI POTOP

Potem ko je že vse kazalo, da je reka Tara, najgloblja brazda Evrope, dokončno rešena pred posegi pohlepnih energetikov, saj so najrazličnejša društva in skupine iz Slovenije sprožile široko jugoslovansko akcijo za ohranitev te reke, potem ko se je Črna gora odrekla gradnji hidrocentrale na tej reki in se zdaj na vsa usta hvali, ker ji je mednarodna javnost podelila posebno ekološko priznanje za to gesto, tej reki ta čas grozi nova velikanška nevarnost: med izvršnima svetoma Bosne in Hercegovine in Črne gore je podpisan dogovor o gradnji hidrocentrale Buk Bijela na Drini.

Na podlagi tega dogovora so ustanovili skupno podjetje, v katerem so elektrogospodarske firme iz obeh republik. To skupno podjetje naj bi zgradilo hidrocentralo Buk Bijela na Drini, katere jez naj bi bil kar za 16 metrov višji od že precej prej določene višine, kar pa pomeni, da bi bila že pri najmanjšem vodostaju poplavljen Tara in del njenega kanjona, pri večjem vodostaju pa skoraj polovica kanjonskega dela reke in kanjona Tare. Ko bi zagradili Drino, bi nastalo akumulacijsko jezero, v katerem bi bili poplavljeni naravni tokovi rek Drine, Pive in Tare. Tako bi se uresničile sanje elektroenergetikov o uničenju Tare, ki so se začele že leta 1911.

NEOVREDNOTENA NARAVA

Projekti so v celoti že izdelani. Glavni financer naj bi bila Svetovna banka iz Washingtona, s katero investitorji sodelujejo pri tem projektu že od leta 1982. Drugi financer naj bi bila ena od jugoslovanskih bank, tista pač, ki bi imela toliko denarja in ki bi želela pri projektu sodelovati. Če bi Svetovna banka v resnici postala financer tega projekta, bi se obnašala v nasprotju s konvencijo, katere podpisnik je: ne bi smela financirati objektov, ki bi podrli naravno ravnovesje ali uničevali naravo.

V zadnjih letih so tisti, ki tako ali drugače upravljajo z različnimi predeli ob Tari, gospodarili vsak po svoje, za celovito ohranitev tega naravnega bisera pa pravzaprav ni nihče skrbel. Posamezni predeli ob reki so imeli najrazličnejše režime upravljanja in varstva, upravljalci pa niso upoštevali tega, da je Tara od izvira do izliva enotno biološko in biocenotsko območje in ekološka enota, nad katero ne bi smeli izvajati ekološkega nasilja.

Nasprotniki novega projekta, ki bi uničili Taro, imajo slabe izkušnje: nemogoče se je bojevati z energetiki, pravijo, ki pri-

pravljajo dokumentacijo o svojih energetskih virih na Tari in Drini, pri tem pa niso nikoli ovrednotili narave območja, na katerem naj bi gradili svoj energetski vir; nikoli še ni bila ovrednotena narava, ki naj bi jo uničili, da bi to vrednost lahko primerjali z dokumentacijo, ki jo ponujajo energetiki. Tako seveda niso niti pogovorili med obema stranema enakopravni: energetiki proglašajo na podlagi svoje dokumentacije varstvenike narave za romantike ali čustveno prenapete ljudi, najhujše pa je, ko jih proglašajo celo za zaviralce razvoja. V konkretnem primeru pa izjemno naravo okoli Tare, ki je biser Jugoslavije in sveta, pripravljajo za potapljanje.

UNIČEVANJE SVETOVNEGA BISERA

Že skoraj dve desetletji je območje Tare v središču javne pozornosti: eni jo hočejo na vsak način potopiti, nekateri se vztrajno bojujejo za njeno ohranitev. Slednje bi bilo kajpada normalnejše glede na to, da gre za veliko naravno posebnost: kanjon Tare je star več kot 130 milijonov let, njegovo povirje je eno od še neonesnaženih pri nas, kanjon reke je visok več kot 900 metrov in torej spada med največje kanjone na svetu, okoli kanjona Tare je na razmeroma majhnem prostoru še pet kanjonov, zaradi česar je to izjemno območje na svetu, in kanjonu in okoli njega je bogat in nenavaden živalski in rastlinski svet, ki ga industrializacija doslej še ni spremenila, Taro navadno imenujejo »lepotica sveta« in »solza Evrope«, tako kanjon Tare kot celotno območje te reke sta še velik del neraziskana, tudi geološko, pa ju hočejo kljub temu potopiti, v zimskem obdobju je ozemlje Tare zatočišče za divjačino z alpskih območij Durmitorja, Ljubišnje, Sijnjajevine in drugih gora, ker ob Tari ni visokega snega, regija Tare pa je z Vzhodnimi Dinaridi naposled zadnji modifikator klime do Karpatov.

Pa niti to še ni vse, zaradi česar ne bi smeli delati posegov s katastrofalnimi posledicami okoli te reke. Ozemlje okoli Tare je v sklopu narodnega parka Durmitor, je del svetovne naravne in kulturne dediščine pod okriljem UNESCO, je del svetovne biosfere, je ozemlje, za katerega ohranitev je potekala najmožnejša akcija pri nas in po svetu — in je na koncu koncev objektivno izredno lep predel narave.

Čeprav velja za to ozemlje vrsta zakonov in predpisov ter celo ustavna določila Jugoslavije in Bosne in Hercegovine ter

konvencija o varstvu svetovne naravne in kulturne dediščine, sta Bosna in Hercegovina ter Črna gora sklenili dogovor, ki je očitno močnejši od vseh teh zakonov in predpisov, ker pač tako hočejo energetiki in tisti, ki so sklenili ta dogovor. Slovenski planinci smo nekoč pred leti že zastavili svoj glas za ohranitev kanjona Tare. Čeprav so zdaj drugačni časi, ko kaže, kot da naj bi se vsak ubadal predvsem z lastnimi težavami in problemi, bi morali vendarle spet povzdigniti svoj glas in z vsemi sredstvi opozoriti svetovno javnost na najnovejšo grožnjo Tari. Preprečiti bi bilo treba Svetovni banki iz Washingtona, da bi financirala gradnjo hidroelektrarne Buk Bijela na Drini; če ne bo denarja, ne bo niti možnosti za škodo, ki bi v naravi nastala z nepremišljeno gradnjo. Prav tako bi se bilo treba postaviti po robu pustolovskim gradbeniškim načrtom, ki varstvu narave ne posebej nikakršne pozornosti.

PLANINCI SMO SPET NA POTEZI

Celotno območje kanjona Tare bi moralo dobiti enotno pravno in praktično varstvo, ob tej reki pa bi bilo treba spodbujati samo dejavnosti, ki ne bi podirale naravnega ravnovesja in uničevale okolja.

Kot piše v svojem pismu velik zagovornik Tare Cane Janičičević iz Pljevlje v Črni gori, je katastrofa za Taro to, kar ponujajo energetiki z gradnjo hidrocentrale Buk Bijela na Drini. To barbarsko in vandalsko potezo, pravi, je mogoče nad reko narediti samo enkrat, pa bo uničena za zmeraj, kajti popravnega izpita ne bo moglo biti. To bi pravzaprav morali vedeti vsi, ki hočejo grobo posegati v tamkajšnjo naravo: naj torej meč, ki so ga energetiki pripravili za naravo Tare, spravijo nazaj v nožnico zdrave pameti. Slovenski planinci pa naj bi se kljub političnim nesporazumom zadnjega časa zavzeli za Taro, kakršno je ustvarila narava.

JUBILEJ SINA PRVEGA PREDSEDNIKA SPD

DR. JANKO OROŽEN SLAVI 93 LET

LADISLAV CVETKO

Bližamo se 100. obletnici slovenske planinske organizacije (1893—1993), kar je znano večini slovenskih planincev. Menda pa jih med njimi prav malo ve, da živi med nami 93-letni sin prvega predsednika SPD profesorja Frana Orožna, doktor prava Janko Orožen.

Gospod J. Orožen prebiva s svojo življenjsko družico gospo Barbaro od leta 1969 tiho in umirjeno življenje v Kranju. V to mesto ob vznožju Karavank in Kamniških planin je prišel kot povratnik-emigrant iz Italije, kamor se je moral konec poletja leta 1945 umakniti pred prestajanjem kazni, ki mu jo je izreklo Vojaško sodišče v Ljubljani zaradi »sodelovanja v okupatorjem« (kar je bilo po njegovi izjavi čisto navadna farsa).

V teh letih njegovega odmaknjenega življenja v Kranju mu je postala najljubša gora samotni Stegovnik (1692 m), na katerem je bil zadnjič pred dvema letoma, do svojega 81. leta pa se je še celo smučal.

Sicer pa je bilo njegovo življenje pestro in bogato zlasti na planinskem področju. Že kot dijak je v Rajhenburgu (današnja Brestanica) ustanovil planinski krožek Planika, pod okriljem katerega so prirajali izlete v Zasavsko hribovje ter raziskovali tamkajšnje podzemске jame. Pozneje je bil v Ljubljani v gimnaziji med ustanovitelji prijateljskega kluba Bor, v okrilju katerega so izdali lasten časopis, va-

Dr. Janko Orožen

dili plezanje na Turncu pod Grmado in gojili alpinizem.

Ko je študiral v Innsbrucku, je bil član Tyroler-Alpenkluba, v času službovanja v Celju po prvi vojni pa je bil v odboru tamkajšnje podružnice SPD. Prav tako je bil po prihodu v Maribor leta 1924 aktiven odbornik SPD tudi v tem mestu, kjer je bil celo njegov podpredsednik pred izbruhom zadnje vojne leta 1941. V Mariboru je bil med ustanovitelji zimsko-športnega odseka SPD, kjer je vpeljal vsakoletni turni smuk prek Pohorja, imenovan Orožnov smuk prek Pohorja, ki je bil prvič izveden leta 1934; dr. Orožen je bil sam na njem 5-krat aktivni udeleženec. Bil je tudi smu-